

Rättsfallssamlingen

Mål C-242/22 PPU

**TL
mot
Ministério Público**

Domstolens dom (första avdelningen) av den 1 augusti 2022

”Begäran om förhandsavgörande – Brådskande mål om förhandsavgörande – Straffrättsligt samarbete – Direktiv 2010/64/EU – Rätten till tolkning och översättning – Artikel 2.1 och artikel 3.1 – Begreppet 'väsentlig handling' – Direktiv 2012/13/EU – Rätt till information vid straffrättsliga förfaranden – Artikel 3.1 d – Tillämpningsområde – Har ej införlivats med nationell rätt – Direkt effekt – Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna – Artikel 47 och artikel 48.2 – Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna – Artikel 6 – Dom om fängelsestraff, villkorligt med prøvotid – Underlåtenhet att iaktta de förhållningsregler som gäller under prøvotiden – En väsentlig handling översattes inte och ingen tolk närvarade när handlingen upprättades – Beslut att undanröja den villkorliga domen – Processhandlingar avseende detta undanröjande har inte översatts – Konsekvenser för undanröjandets giltighet – Förfarandefel som medför relativ ogiltighet”

1. *Grundläggande rättigheter – Rätt till rättvis rättegång – Rätten till försvar – Stadfästa i artikel 47 och artikel 48.2 i stadgan om de grundläggande rättigheterna respektive artikel 6.1, 6.2 och 6.3 i Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna – Samma innebörd och räckvidd (Artikel 6.1 tredje stycket FEU; Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna, artiklarna 47, 48.2, 52.3 och 52.7)*

(se punkt 39)

2. *Straffrättsligt samarbete – Rätt till tolkning och översättning vid straffrättsliga förfaranden – Direktiv 2010/64 – Rätt till översättning av väsentliga handlingar – Begreppet väsentlig handling – Försäkran om identitet och bosättning som används i straffrättsliga förfaranden för att ge den berörda personen information om sina skyldigheter vad gäller dennes bostadsort – Omfattas (Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/64, skälen 14, 17 och 22 samt artikel 3.1–3.3)*

(se punkterna 58–60)

3. *Straffrättsligt samarbete – Rätt till tolkning och översättning vid straffrättsliga förfaranden – Direktiv 2010/64 – Rätt till information vid straffrättsliga förfaranden – Direktiv 2012/13 –*

Tillämpningsområde – Processhandlingar avseende undanröjande av en villkorlig dom om fängelse – Omfattas (Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna, artiklarna 47 och 48.2; Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/64 och 2012/13).

(se punkterna 64–67)

4. *Straffrättsligt samarbete – Rätt till tolkning och översättning vid straffrättsliga förfaranden – Direktiv 2010/64 – Rätt till information vid straffrättsliga förfaranden – Direktiv 2012/13 – Rätt till tolkning – Rätt till översättning av väsentliga handlingar – Rätt att informeras om dessa rättigheter avseende tolkning och översättning – Skyldighet för den som åtnjuter dessa rättigheter att, vid äventyr av preklusion, åberopa ett åsidosättande av dessa rättigheter inom en viss tidsfrist – Denna tidsfrist börjar löpa redan innan den berörda personen, på ett språk som denne behärskar, har informerats dels om förekomsten och räckvidden av rätten till tolkning och översättning, dels om förekomsten av och innehållet i den väsentliga handlingen i fråga – Otillåtet (Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna, artiklarna 47 och 48.2; Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/64, artiklarna 2.1 och 3.1; Europaparlamentets och rådets direktiv 2012/13, artikel 3.1 d)*

(se punkterna 78, 79, 80, 82, 83 och 89 samt domslutet)

Resumé

Under år 2019 dömdes TL, som är moldavisk medborgare och som inte behärskar det portugisiska språket, i Portugal till ett villkorligt fängelsestraff med prøvotid. I samband med att TL delgavs misstanke blev han föremål för en tvångsåtgärd som föreskrivs i den portugisiska straffprocesslagen och som består av en försäkran om identitet och bosättning¹ och som åtföljs av en rad skyldigheter, däribland att underrätta myndigheterna om eventuellt adressbyte. TL fick inte hjälp av en tolk när försäkran om identitet och bosättning upprättades och han erhöll inte heller någon översättning av denna handling till ett språk som han talar eller förstår. För att kontrollera att TL följde de föreskrivna förhållningsreglerna försökte de behöriga myndigheterna förgäves ta kontakt med TL på den adress som angavs i försäkran om identitet och bosättning.

Den 7 januari 2021 meddelade den domstol som hade dömt TL ett beslut där han uppmanades att inställa sig för att yttra sig över sin underlåtenhet att följa de förhållningsregler som gäller under prøvotiden. Detta beslut delgavs på portugisiska och sändes till den adress som anges i försäkran om identitet och bosättning.

Den 9 juni 2021 undanröjde nämnda domstol – i TL:s frånvaro – den villkorliga domen. Även detta beslut delgavs på portugisiska, på den adress som anges i försäkran om identitet och bosättning. TL greps senare på sin nya adress för verkställighet av sitt straff.

¹ En försäkran om identitet och bosättning upprättas för varje person som delges misstanke. Den innehåller personens bostadsadress, arbetsplats eller annan adress och anger att vissa uppgifter och skyldigheter har meddelats honom eller henne, såsom skyldigheten att inte byta bostadsort utan att meddela den nya adressen.

I november 2021 ingav TL en ansökan om ogiltigförklaring av försäkran om identitet och bosättning och av beslutet att undanröja den villkorliga domen. Han hävdade att han inte kunde nås på den adress som angavs i försäkran om identitet och bosättning på grund av att han hade bytt bostadsort. Han angav att han inte hade meddelat denna adressändring, eftersom han inte visste om att han var skyldig att göra det, detta eftersom han inte hade fått tillgång till en tolk när försäkran om identitet och bosättning upprättades eller fått en översättning av denna handling till ett språk som han talar eller förstår. Dessutom hade varken beslutet av den 7 januari 2021 eller beslutet av den 9 juni 2021 översatts till ett sådant språk.

Den domstol som prövade denna begäran i första instans avlog densamma med motiveringen att även om det skulle visa sig att det förekommit förfarandefel avseende översättning och tolkning, skulle de ändå anses avhjälpta, eftersom TL inte hade åberopat dessa förfarandefel inom föreskriven tidsfrist². Den hänskjutande domstolen, till vilken detta beslut har överklagats, hyser tvivel om huruvida en sådan förfarandebestämmelse är förenlig med bland annat direktiven 2010/64³ och 2012/13⁴.

Inom ramen för detta förfarande för brådskande mål om förhandsavgörande slår EU-domstolen fast att dessa direktiv, som ska tolkas mot bakgrund av de grundläggande rättigheterna till en rättvis rättegång och respekt för rätten till försvar⁵ samt effektivitetsprincipen, utgör hinder för en nationell lagstiftning, enligt vilken åsidosättandet av de rättigheter som föreskrivs i dessa direktiv måste åberopas av den som åtnjuter dessa rättigheter inom en viss tidsfrist, vid äventyr av preklusion, när denna frist börja löpa redan innan den berörda personen har informerats, på ett språk som han eller hon talar eller förstår, dels om förekomsten och räckvidden av rätten till tolkning och översättning, dels om förekomsten av och innehållet i den väsentliga handlingen i fråga samt om verkningarna av denna.

Domstolens bedömning

Domstolen prövar målet enligt artikel 2.1⁶ och artikel 3.1⁷ i direktiv 2010/64 samt artikel 3.1 d⁸ i direktiv 2012/13, jämförda med artikel 47 och artikel 48.2 i stadgan. Dessa bestämmelser konkretiserar nämligen de grundläggande rättigheterna till en rättvis rättegång och rätten till försvar

² Enligt artikel 120 i Código do Processo Penal (straffprocesslagen) måste ogiltigheter som avser exempelvis underlåtenhet att utse en tolk åberopas inom vissa tidsfrister, vid äventyr av preklusion. När det rör sig om en åtgärd i vars upprättande den berörda personen deltar måste ogiltigheten åberopas innan förfarandet med att upprätta denna handling har avslutats. Enligt den portugisiska regeringen är denna artikel även tillämplig på åberopandet av förfarandefel avseende åsidosättande av rätten till översättning av väsentliga handlingar i det straffrättsliga förfarandet.

³ Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/64/EU av den 20 oktober 2010 om rätt till tolkning och översättning i straffrättsliga förfaranden (EUT L 280, 2010, s. 1).

⁴ Europaparlamentets och rådets direktiv 2012/13/EU av den 22 maj 2012 om rätten till information vid straffrättsliga förfaranden (EUT L 142, 2012, s. 1).

⁵ Såsom dessa garanteras i artikel 47 och artikel 48.2 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (nedan kallad stadgan).

⁶ Denna bestämmelse innebär ett krav att medlemsstaterna ska se till att misstänkta eller tilltalade som inte talar eller förstår förfarandespråket utan dröjsmål får tolkning under det straffrättsliga förfarandet inför utredande och rättsliga myndigheter.

⁷ Enligt denna bestämmelse ska medlemsstaterna se till att misstänkta eller tilltalade som inte förstår eller talar förfarandespråket inom rimlig tid får en skriftlig översättning av alla handlingar som är väsentliga för att garantera att de kan utöva sin rätt till försvar och för att garantera att förfarandena går rättvist till.

⁸ Denna bestämmelse innebär ett krav att medlemsstaterna ska se till att misstänkta eller tilltalade personer utan dröjsmål underrättas om deras rätt till tolkning och översättning, så att denna rätt kan utövas effektivt.

För det första kan enskilda personer, även om dessa bestämmelser inte har införlivats eller har införlivats på ett ofullständigt sätt i den nationella rättsordningen, ändå åberopa de rättigheter som följer av dessa bestämmelser, eftersom de har direkt effekt. De aktuella bestämmelserna anger nämligen, på ett precist och ovillkorligt sätt, innehållet i och räckvidden av de rättigheter som tillkommer misstänkta eller tilltalade personer vad gäller att få bistånd av tolk och översättning av väsentliga handlingar samt att informeras om dessa rättigheter.

För det andra, vad gäller frågan om dessa bestämmelser har åsidosatts i förevarande fall, konstaterar domstolen att de tre aktuella processhandlingarna, nämligen försäkran om identitet och bosättning, kallelsen av den 7 januari 2021 och beslutet av den 9 juni 2021 att undanröja den villkorliga domen, omfattas av tillämpningsområdet för direktiven 2010/64 och 2012/13 och utgör väsentliga handlingar för vilka en översättning borde ha tillhandahållits. I synnerhet hade det varit nödvändigt att översätta försäkran om identitet och bosättning till ett språk som TL förstår eller talar, eftersom hans åsidosättande av de skyldigheter som anges i denna handling indirekt ledde till att hans villkorliga dom undanröjdes och att han sattes i fängelse.

I detta sammanhang är det nödvändigt att tillämpa dessa direktiv på en processhandling, vars innehåll avgör huruvida en villkorlig dom om fängelse ska stå fast eller undanröjas, mot bakgrund av syftet med dessa direktiv, nämligen att säkerställa iakttagandet av rätten till en rättvis rättegång, såsom den slås fast i artikel 47 i stadgan, och rätten till försvar, som garanteras i artikel 48.2 i samma stadga. Dessa grundläggande rättigheter skulle nämligen kränkas om en person, som dömts till ett villkorligt fängelsestraff med prøvotid, inte skulle kunna känna till konsekvenserna av att inte uppfylla de skyldigheter som ålagts honom eller henne genom denna handling, på grund av att underlåtenheten att översätta en sådan handling eller på grund av att ingen tolk medverkade när handlingen upprättas.

För det tredje, när det gäller konsekvenserna av ett åsidosättande av rättigheterna i fråga, reglerar direktiven 2010/64 och 2012/13 inte hur de rättigheter som föreskrivs däri ska upprätthållas. Formerna för genomförandet av dessa rättigheter bestäms därför av medlemsstaternas nationella rättsordningar enligt principen om medlemsstaternas självbestämmanderätt i processuella frågor.

När det gäller effektivitetsprincipen får de bestämmelser som föreskrivs i den nationella lagstiftningen inte undergräva syftet med dessa direktiv. Skyldigheten att informera misstänkta och tilltalade om deras rätt till tolkning och översättning är härvidlag av väsentlig betydelse för den faktiska garantin av dessa rättigheter. Utan denna information kan den berörda personen nämligen varken känna till förekomsten och omfattningen av dessa rättigheter eller göra dem gällande. Att kräva att den person som berörs av ett straffrättsligt förfarande som genomförs på ett språk som denne inte talar eller förstår måste göra gällande – inom en viss tidsfrist vid äventyr av preklusion – att vederbörande inte har informerats om sin rätt till tolkning och översättning skulle således innebära att rätten att bli informerad blir innehållslös och därmed undergräva denna persons rätt till en rättvis rättegång och till respekt för rätten till försvar. En sådan slutsats gör sig även gällande vad gäller rätten till tolkning och översättning när den berörda personen inte har underrättats om förekomsten och omfattningen av dessa rättigheter.

Vidare krävs det, även när den berörda personen faktiskt har mottagit sådan information i rätt tid, att vederbörande har kännedom om förekomsten av och innehållet i den väsentliga handlingen i fråga samt om verkningarna av denna, för att kunna göra gällande ett åsidosättande av hans eller hennes rätt till översättning av handlingen eller rätten till bistånd av tolk när denna handling upprättas.

Följaktligen skulle särskilt effektivitetsprincipen åsidosättas om den frist som enligt en nationell processrättslig bestämmelse gäller för möjligheten att åberopa ett åsidosättande av de rättigheter som följer av direktiven 2010/64 och 2012/13 skulle börja löpa redan innan den berörda personen har informerats, på ett språk som han eller hon talar eller förstår, dels om förekomsten och räckvidden av rätten till tolkning och översättning, dels om förekomsten av och innehållet i den väsentliga handlingen i fråga samt om verkningarna av denna.